Staten-Generaal

1/2

Vergaderjaar 2024–2025

20 043 Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa

CI/ Nr. 154

VERSLAG VAN DE ZITTING 2025 (DERDE DEEL)

Vastgesteld 9 september 2025

1. Inleiding

Aan de derde deelsessie van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (PACE) in Straatsburg van 23 tot en met 27 juni 2025 namen zeven Eerste Kamerleden deel. Dit waren de senatoren **Tekke Panman** en **Elly van Wijk** (beiden BBB), **Gala Veldhoen** en **Saskia Kluit** (beiden GroenLinks-PvdA), **Rian Vogels** (delegatieleider, VVD), **Theo Bovens** (CDA) en **Carla Moonen** (D66). Tijdens deze plenaire zitting werd er gesproken over de Russische agressie tegen Oekraïne, over politieoptreden tijdens demonstraties in lidstaten van de Raad van Europa, over de rechten van migranten die over zee komen en een duurzame en sociaal eerlijke energietransitie. Een van de urgentiedebatten ging over Gaza en het bredere conflict in het Midden-Oosten. De actualiteitendebatten betroffen het Europese Hof voor de Rechten van de Mens en een oproep tot de onmiddellijke vrijlating politieke gevangenen in Georgië. De Assemblee werd onder meer toegesproken door de president van Oekraïne Volodymyr Zelenskyy en de premier van Malta Robert Abela. De Maltese vicepremier en Minister van Buitenlandse Zaken Ian Borg, voorzitter van het Comité van Ministers, gaf een overzicht van de prioriteiten van het Maltees voorzitterschap en beantwoordde daarna vragen van de leden. Ook was er de gebruikelijke vraag-en-antwoordsessie met de secretaris-generaal van de Raad van Europa, Alain Berset. De jaarlijkse Vigdís-prijs voor de emancipatie van vrouwen werd toegekend aan de in 2021 opgerichte Palestijnse organisatie *Women of the Sun*. Tijdens een extra vergadering van het Comité van Ministers werd de oprichting van een speciaal Tribunaal voor de Misdaad van Agressie tegen Oekraïne afgerond. De delegatie had een ontmoeting met Tanja Gonggrijp, Permanent Vertegenwoordiger bij de Raad van Europa en haar team.

kst-20043-154
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2025

2. Plenaire debatten

Bij de opening van de plenaire zitting op maandag 23 juni reageerde PACE President Theodoros Rousopoulos op een recente open brief ondertekend door negen Europese premiers die opriepen tot dialoog en reflectie over de uitspraken van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens op het gebied van migratie. «Ik ben me volledig bewust van de problemen die ongecontroleerde migratie in veel landen veroorzaakt, waaronder uitdagingen die langdurige sociale evenwichten aantasten. Mijn eigen land, Griekenland, werd er als eerste mee geconfronteerd,» zei Rousopoulos. En vervolgde dat het aan politici is om de moeilijke weg volgen om oplossingen te vinden. «Het Hof beschuldigen is de gemakkelijke weg en het is in strijd met onze principes en ethiek. De geschiedenis heeft ons geleerd dat wanneer politieke macht zich bemoeit met gerechtigheid, het de democratie is die de prijs betaalt,» zei hij. Rousolopoulos sprak over de laatste stappen in de richting van de oprichting van een internationaal tribunaal voor het misdrijf van agressie tegen Oekraïne en riep het Comité van Ministers en de secretaris-generaal op om de laatste stappen te zetten voor de oprichting ervan. Tot slot sprak Rousopoulos over de bedreiging van de vrede en veiligheid in de wereld door de escalatie van het conflict in het Midden-Oosten en de humanitaire ramp in Gaza. «Burgers betalen de prijs voor deze wreedheid, in Gaza, in Israël, in Iran,» zei hij. «Maar laten we ons niet overgeven. Hoewel teleurstelling vaak volgt op onze visies en acties, moeten we onvermoeibaar doorgaan met onze inspanningen. Omdat we wereldwijd de enige instelling zijn die uitsluitend werkt aan democratie. Niet de macht van wapens of geld. Maar de mensen.» Saskia Kluit sprak namens de politieke groep Socialisten, Democraten en Groenen (SOC) haar waardering uit voor het voortgangsverslag van het Bureau en de Standing Committee. Kluit benadrukte dat we leven in een tijd waarin de democratische rechtsorde ernstig onder druk staat en waarschuwde voor de groei van antidemocratische krachten. Ze wees met trots op het werk aan het tribunaal voor Oekraïne als bewijs dat de organisatie daadwerkelijk verschil maakt. Kluit benadrukte hoe aangrijpend het bezoek van het netwerk van Oekraïense kinderen aan Kiev was, omdat het de verwoestende impact van oorlog op gewone burgers – en in het bijzonder op jonge kinderen – zichtbaar maakte. «Het onderstreept het belang van het werk van de Raad van Europa om het leven van de meest kwetsbaren te verbeteren,» sprak zij. Menselijkheid zag Kluit ook bij de conferentie over vermiste migranten. «Het was een van de eerste verslagen die werd opgesteld toen ik bij deze organisatie kwam, en ik vind het geweldig dat we respect tonen voor de waardigheid van mensen, niet alleen als ze nog leven, maar ook als ze hun leven hebben verloren,» zei Kluit. Hierna werd de jaarlijkse Vigdís-prijs voor de emancipatie van vrouwen uitgereikt aan de in 2021 opgerichte Palestijnse organisatie *Women of the Sun*, die Palestijnse en Israëlische vrouwen samenbrengt in een gezamenlijke inspanning voor vrede en Palestijnse vrouwen wegen en kansen te bieden om zich op traditioneel door mannen gedomineerde terreinen te begeven, zoals politiek, bedrijfsleven en technologie. Namens de organisatie nam oprichter Reem al-Hajajreh de prijs in ontvangst. «De prijs is een eerbetoon aan elke Palestijnse vrouw die zich heeft verzet tegen marginalisatie en erop stond een leider in haar gemeenschap te worden. Ik heb vrouwen pijn zien omzetten in macht, uitsluiting in initiatief en zwijgen in een krachtige stem die rechten opeist», sprak zij. Jury voorzitter en PACE-president Rousopoulos sprak de winnaar toe: «De Vrouwen van de Zon hebben ook initiatieven geleid die Palestijnse en Israëlische vrouwen samenbrengen en de dialoog bevorderen, en een van de sponsors voor het voordragen van hun kandidatuur was juist hun zusterorganisatie in Israël, *Women Wage Peace*,» zei hij. «Ik denk dat dit het bewijs is dat wanneer vrouwen bij elkaar zitten, ze niet over oorlog

spreken, maar eerder over oplossingen, waardigheid en een betere toekomst voor hun kinderen.»

Op dinsdag 24 juni vond een actualiteitendebat plaats over het Europese Hof voor de Rechten van de Mens waar ook de president van het Hof, Mattias Guyomar, aan deelnam. Hij benadrukte dat de rol van het Hof de belichaming is van het beginsel van de scheiding der machten, gebaseerd op evenwicht en complementariteit tussen de drie takken van de macht. Gala Veldhoen noemde de verklaring van de negen lidstaten waarin wordt opgeroepen tot een herevaluatie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens een gevaarlijke aanval op de democratie. «Het Hof bestaat om individuen te beschermen tegen het willekeurige gebruik van staatsmacht. Pogingen om de jurisprudentie van het Hof te beïnvloeden door politieke druk in plaats van formele verdragswijzigingen scheppen een gevaarlijk precedent. Vandaag is de druk gericht op migratie; morgen kan het iedereen treffen die het staatsgezag uitdaagt,» aldus Veldhoen en zij drong er bij de lidstaten van de Raad van Europa om de onafhankelijkheid van het Hof en de principes die het belichaamt te verdedigen. Ook riep zij de Europese Unie op om sneller toe te treden tot het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. «In deze tijd van gecoördineerde politieke druk moet de EU een vastberaden en ondubbelzinnig standpunt innemen voor de mensenrechten,» sloot zij af. Aansluitend vond het debat plaats over De juridische en mensenrechtenaspecten van de Russische agressie tegen Oekraïne en over Politieke onderhandelingen om de uitwisseling en vrijlating van krijgsgevangenen af te dwingen. Als rapporteur voor opinie namens de commissie juridische zaken en mensenrechten reageerde Rian Vogels op de resolutie Steun voor politieke onderhandelingen om uitwisseling en vrijlating van krijgsgevangenen af te dwingen. Zij verwees naar de moeilijkheid van haar taak. «Hoe kun je juridische argumenten bedenken als je te maken hebt met een staat – een permanent lid van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties – die de meest fundamentele beginselen van het internationaal humanitair recht schaamteloos aan zijn laars heeft gelapt en dat nog steeds doet?» zei zij en haalde een citaat van Elie Wiesel aan: «Er kunnen momenten zijn waarop we machteloos staan om onrecht te voorkomen, maar er mag nooit een moment zijn waarop we niet protesteren.» Daarom herhalen wij vandaag, net als zo vaak eerder, onze gehechtheid aan de onvervreemdbare menselijke waardigheid en onze niet aflatende inzet om de wet te handhaven voegde zij daaraan toe. «Samengevat is deze resolutie een krachtige herinnering dat zelfs in de donkerste tijden onze toewijding aan het handhaven van de menselijke waardigheid moet doorschijnen,» sloot Vogels af. De resoluties **Legal and human rights aspects of the Russian Federation's aggression against Ukraine** (doc.nr. 16193) en **Support for political negotiations to enforce exchange and release of prisoners of war** (doc.nr 16197) werden met algemene stemmen aangenomen. Hierna gaf de Maltese vicepremier Ian Borg een toelichting op de recente resultaten van het Comité van Ministers en de prioriteiten van het Maltese voorzitterschap, waarbij Oekraïne centraal stond. Hij verwees naar het besluit om een speciaal tribunaal op te richten voor de misdaad van agressie tegen Oekraïne en benadrukte het belang van een rechtvaardige, duurzame vrede en financiële steun voor herstel en wederopbouw. «Zonder gerechtigheid is er geen verantwoording,» stelde hij. Daarnaast presenteerde hij initiatieven van het voorzitterschap ter bevordering van gelijkheid, inclusie en mensenrechten in Europa. Deze richten zich op de rechten van LHBTI-personen, de versterking van vrouwen en jongeren, de ethische omgang met kunstmatige intelligentie en de strijd tegen haatzaaiende taal en haatmisdrijven. Hij blikte terug op de ministeriële bijeenkomst in Luxemburg op 14 mei en onderstreepte het belang van de uitvoering van rechterlijke uitspraken en de dialoog met lidstaten. Daarbij benadrukte hij dat alle lidstaten hun verplichtingen

moeten nakomen en dat de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht niet ter discussie staat. Tijdens het vragenuur met Alain Berset, secretaris-generaal van de Raad van Europa, vroeg Rian Vogels namens Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa (ALDE) naar het tijdspad en functioneren van het tribunaal en of hij nader in kon gaan op de werking van het compensatiemechanisme, en het tribunaal en de rol van de assemblee. Ook wees zij erop dat dezelfde dag een vijfde oppositieleider is gearresteerd in Georgië. In zijn antwoord gaf Berset aan dat het Speciale Tribunaal voor de misdaad van agressie tegen Oekraïne het resultaat is van drie jaar intensief werk met als doel verantwoording af te dwingen voor de Russische agressie omdat er momenteel geen internationaal gerechtshof bevoegd is om deze specifieke misdaad te berechten. Het tribunaal vormt samen met het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en het Register van Schade een drieluik voor verantwoording. De ondertekening van het akkoord tussen de Raad van Europa en Oekraïne zal plaatsvinden tijdens het bezoek van president Zelensky aan Straatsburg deze week, waarna onderhandelingen beginnen over een bredere deelname door lid- en niet-lidstaten. Een grote uitdaging blijft de financiering van het tribunaal, waarvoor extra middelen buiten de Raad van Europa nodig zullen zijn aldus Berset.

Op woensdag 25 juni markeerde de premier van Malta Robert Abela, de 60e verjaardag van Malta als lidstaat en beschreef hij de Raad van Europa als een richtinggevend kompas bij het navigeren door de mondiale uitdagingen van vandaag. De Maltese premier benadrukte dat Malta's buitenlands beleid steunt op dialoog en multilateralisme, waarmee het land als brug tussen regio's fungeert en bewijst dat ook kleine staten vrede kunnen helpen bevorderen. In een tijd van groeiend autoritarisme en haatzaaiende taal pleitte hij voor een verenigd en strategisch antwoord. «In een context waarin democratie en mensenrechten meer dan ooit bedreigd worden, speelt de Raad van Europa een cruciale rol bij het bieden van een kader voor collectieve oplossingen,» zei hij. Malta blijft zich inzetten voor mensenrechten, persvrijheid en vrouwenrechten, en ondersteunt actief de werkzaamheden van de Raad aldus Abela. Ook sprak hij zijn blijvende solidariteit met Oekraïne uit, zijn steun voor het Speciale Tribunaal, en riep op tot internationale actie om het geweld in het Midden-Oosten te stoppen. Het multilateralisme is volgens Abela voor Malta geen slogan, «Het is een strategische keuze en een politieke verplichting die we zullen blijven handhaven als basis voor effectieve wereldwijde samenwerking en, misschien nog wel belangrijker, duurzame vrede,» sloot hij af.

Hierna vond het urgentie debat plaats over de humanitaire ramp in Gaza en het bredere conflict in het Midden-Oosten. Tijdens het debat uitte Carla Moonen haar zorgen over de situatie in de bezette Palestijnse gebieden. «De bevolking lijdt zwaar onder honger, bombardementen en gedwongen verplaatsingen, het Internationaal Gerechtshof waarschuwt voor mogelijke schendingen van het Genocideverdrag,» zei zij. Parlementariërs hebben de morele plicht om in te grijpen aldus Moonen, er is een onmiddellijk en reëel staakt-het-vuren nodig in Gaza, onvoorwaardelijke vrijlating van gijzelaars en politieke gevangenen en onbeperkte humanitaire toegang. «Toegang tot medische zorg, voedsel en huisvesting is een niet onderhandelbaar recht. We moeten vredeswerkers zijn, niet slechts toeschouwers van een conflict,» sprak zij. Laat de geschiedenis zich ons niet herinneren als passieve getuigen van lijden, maar als leiders die kozen voor moed, actie en mededogen toen het er het meest toe deed, sloot zij af. Saskia Kluit wees nadrukkelijk op de situatie van de kinderen in Gaza. Kinderen hebben recht op onderwijs, op een gezin, op veiligheid, gezondheid en leven, op huisvesting en op voedsel en water somde zij op, toch zijn er geen scholen of universiteiten meer, zijn 40.000 Palestijnse

kinderen zijn wees, zijn 15.000 kinderen omgekomen en hebben duizenden kinderen een arm of been verloren, zij zijn hun huis kwijt en hebben honger en dorst. «Elke dag worden tientallen kinderen barbaars neergeschoten door Israëlische soldaten terwijl ze voedsel proberen te krijgen van hun onderdrukkers. Welke regering negeert kinderrechten op deze manier?» sprak zij. En welke politici staan erbij en doen niets om deze kinderen te beschermen voegde zij daaraan toe. «Als we niet achter de Palestijnse kinderen en hun families gaan staan, als we de oorlogsmisdaden van Israël niet aan de kaak te stellen, als we een permanente etnische zuivering van Gaza niet voorkomen door een duidelijk en vastberaden standpunt in te nemen ligt ons geliefde internationale rechtssysteem straks begraven in de Palestijnse grond vlak naast de lichamen van al die prachtige Palestijnse kinderen die met geweld van deze wereld werden weggenomen, terwijl wij niets deden,» sloot zij af. De resolutie **Global peace under threat: halting the humanitarian catastrophe in Gaza and addressing the wider conflict in the Middle East** (doc.nr. 16210) werd met ruime meerderheid aangenomen. Ook de resolutie over **Social mobilisation, social unrest and police reaction in Council of Europe member States: is there a need for a new social contract?** (doc.nr. 16191) werd met ruime meerderheid aangenomen. Het rapport Sociale mobilisatie, sociale onrust en politieoptreden in lidstaten van de Raad van Europa was een vervolg op buitengewoon hardhandig politieoptreden in verschillende lidstaten – in het bijzonder Frankrijk – in reactie op protesten of demonstraties waar individuen tijdens vreedzame protesten overgingen tot vandalisme, plundering en aanvallen op onder meer ordehandhavers, brandweerlieden en zelfs medisch personeel. Namens de commissie Sociale Zaken bracht Saskia Kluit in dat spanningen en dubieuze reacties van de politie zich ook hebben voorgedaan in Noord-Ierland, België, Griekenland en Nederland en niet uniek zijn voor Frankrijk. Het rapport erkent volgens Kluit de complexiteit, en ontkent noch het bestaan van gewelddadige actoren, noch het gevaar waarmee de politie wordt geconfronteerd. «Maar buitensporig geweld ondermijnt de legitimiteit en voedt het wantrouwen van het publiek,» aldus Kluit. Ook wees zij op het onderliggende diepere probleem: wijdverspreid wantrouwen in instellingen, democratische vermoeidheid en verzwakking van de sociale samenhang en zij wees op het bestaan van alternatieven zoals dialoog, de-escalatie, betrokkenheid, die het overheidsgezag versterken en het vertrouwen in de overheid herstellen. De aanbevelingen in het rapport, waaronder stoppen met discriminerende identiteitscontroles en (her-)opbouwen van wijkpolitie zijn daarvoor de bouwstenen. «Luister naar degenen die zich onzichtbaar voelen, verschil van mening is geen bedreiging en geweld is geen antwoord op boosheid,» aldus Kluit.

Als rapporteur gaf Saskia Kluit een toelichting op de resolutie over een duurzame en sociaal eerlijke energietransitie. In het verleden lag de focus aanvankelijk op maximale CO_2-reductie en sociale rechtvaardigheid in de transitie was lange tijd moeilijk te realiseren gaf Kluit aan, «Nu is het moment gekomen om de overgang naar duurzame energie eerlijk te maken voor iedereen, ongeacht inkomen, woonsituatie of kennis,» lichtte zij toe. Kluit wees op de brede voordelen van de transitie, zoals gezondere steden, schonere lucht, betere woningen en minder energiearmoede, «Voor een succesvolle aanpak zijn zowel nationale als lokale strategieën nodig, met duidelijke doelen, financiële plannen en betrokkenheid van burgers en gemeenschappen,» aldus Kluit. Tot slot benadrukte ze het belang van voorspelbaar beleid, zodat overheden, burgers en bedrijven samen duurzame vooruitgang kunnen boeken. De assemblee nam de resolutie **Analysis and guidelines for a sustainable and socially fair energy transition** (doc.nr. 16182) met ruime meerderheid aan.

Nadat op dinsdag 24 juni in het Comité van Ministers overeenstemming werd bereikt over drie rechtsinstrumenten, opgesteld door Oekraïense autoriteiten, de Raad van Europa en de EU, die nodig waren om een speciaal Tribunaal op te richten dat leiders kan vervolgen. De overeenkomst tot de oprichting van dit Tribunaal voor de Misdaad van Agressie werd door de secretaris-generaal van de Raad van Europa, Berset, en de Oekraïense president Zelensky voorafgaand aan zijn toespraak in de plenaire vergadering op woensdag 25 juni getekend. «Het was hier dat de eerste oproep voor een dergelijk tribunaal werd gedaan,» zei Zelensky. «Het idee is hier geboren – en nu krijgt het echte steun van partnerlanden in Europa en daarbuiten.» De Oekraïense president bedankte de assemblee voor de inzet in de stellingname tegen Russische agressie en prees de toewijding aan gerechtigheid. «Er is een sterke politieke en juridische samenwerking nodig om ervoor te zorgen dat elke Russische oorlogsmisdadiger berecht wordt – inclusief Poetin. Dit is de weg die we moeten bewandelen – tot echte aanklachten en echte vonnissen,» voegde hij eraan toe.

Op donderdag 26 juni waren er twee debatten over migratie. Een debat over **Saving the lives of migrants at sea and protecting their human rights** (doc.nr. 16195) en een debat over **The challenges and needs of public and private actors involved in migration management** doc.nr. 16192). Tijdens het debat over het redden van migrantenlevens op zee sprak Saskia Kluit over het feit dat mensen al duizenden jaren migreren en deze mensen laten verdrinken geen oplossing is. «Het gaat hier om mensen. De migranten op zee, degene die de aangespoelde lichamen vinden, de vissers die niet mogen reageren op een noodoproep. Met betere coördinatie tussen ngo's die levens willen redden, de kustwacht en Frontex, samenwerking is essentieel om mensenlevens te redden en mensensmokkelaars aan te pakken,» zei ze. Tegelijkertijd is het problematisch dat ngo's vaak worden gecriminaliseerd, zonder onderscheid te maken tussen hulpverleners en smokkelaars voegde zij daar aan toe. «Het rapport benadert het vraagstuk terecht vanuit een mensenrechtenperspectief. Als we naar deze mensen kijken, moeten we hen eerst en vooral als mensen zien – mensen die hulp nodig hebben,» sloot zij af. Gala Veldhoen dankte rapporteur Pisco voor zijn rapport. «Het redden van levens op zee is geen politieke beslissing – het is een wettelijke en morele verplichting. Het doet me pijn om te zien dat mensen die op zoek zijn naar veiligheid tegenwoordig maar al te vaak niet worden behandeld als mensen die bescherming nodig hebben, maar als bedreigingen die moeten worden afgeschrikt, tegengehouden of genegeerd,» sprak zij. Zij verwees naar het rapport waaruit blijkt dat sommige lidstaten in naam van grensbescherming ervoor kiezen om hun internationale wettelijke verantwoordelijkheden te negeren of met hun opstelling het leven van migranten op zee zelfs in gevaar brengen. «Vooral de criminalisering van organisaties die levensreddend zoek- en reddingswerk verrichten is verontrustend. Deze organisaties worden niet gedreven door politiek, maar door de simpele overtuiging dat niemand mag verdrinken,» aldus Veldhoen. Voorts hield ze een pleidooi voor legale, veilige en waardige migratiewegen. «Door deze routes te creëren, redden we niet alleen levens, maar ondermijnen we ook de criminele netwerken van mensensmokkelaars die profiteren van wanhoop.» Met een oproep aan de lidstaten om met spoed en mededogen te handelen en deze uitdaging niet als geïsoleerde landen, maar als een Europa dat staat voor zijn waarden aan te gaan sloot zij haar inbreng af. Beide resoluties werden door de assemblee aangenomen.

Tijdens de middagvergadering vond het actualiteitendebat over het toenemende aantal politieke gevangen in Georgië plaats. Namens de fractie van de Europese Volkspartij (EPP/CD) sprak Tekke Panman over de

recente ontwikkelingen. Panman verwees naar intimidatie en andere oneerlijke praktijken tijdens de verkiezingen en constateerde dat sindsdien de democratische waarden en mensenrechten nog meer onder druk zijn komen te staan en journalisten en leden van de oppositie zijn geïntimideerd en gevangengezet, «Laat ik duidelijk zijn: stemmen het zwijgen opleggen is geen teken van kracht. Het is een teken van zwakte en onzekerheid. Sterke leiders zijn niet bang voor dialoog. Sterke leiders zijn niet bang voor de stemmen van hun mensen. Ze verwelkomen debat, omdat ze weten dat een vrije samenleving een sterkere samenleving is,» sprak hij. Panman wees erop dat de mensen leiders verdienen die de moed hebben om fouten toe te geven, die onterecht gevangenen vrijlaten en die de principes omarmen die een moderne, democratische samenleving definiëren. «Laten we samen staan voor een vrij en democratisch Georgië,» sloot hij af.

3. Overige

De Nederlandse delegatie was aanwezig bij de tentoonstelling «Thinking of You» die werd geopend door de Permanente Vertegenwoordiger van Nederland bij de Raad van Europa, Tanja Gonggrijp. In de commissie Juridische Zaken en Mensenrechten deed Veldhoen verslag van haar werkzaamheden als General Rapporteur voor de afschaffing van de doodstraf. Panman werd in dezelfde vergadering gekozen tot rapporteur over de bedreigingen voor het Internationaal Strafhof en Vogels werd benoemd in de Raad voor Democratische Verkiezingen (Venetiëcommissie). Van Wijk was aanwezig bij de vergadering van de Women@PACE. Leden van de Nederlandse delegatie waren aanwezig bij een *side event* over veilige en vrije pers in het Midden-Oosten, georganiseerd door Kluit in samenwerking met het Luxemburgse parlementslid Paul Galles. Hierbij overhandigde Kluit het eerste exemplaar van het boek *Safe and Free Press in the Middel East, reporting from Gaza* aan PACE President Theodoros Rousopoulos. Hij zei bij die gelegenheid: «De Raad van Europa is gebouwd op de as van de oorlog: wij geloven dat een democratie niet kan ademen zonder een vrije pers.» Carla Moonen nam deel aan de bijeenkomst van het *Network on the situation of the children of Ukraïne*. Tot slot nam de Parlementaire Assemblee afscheid van voormalig PACE-lid Pieter Omtzigt. Op 23 juni ontving hij de Assemblee-medaille en het PACE-erelidmaatschap. In de commissie Juridische Zaken en Mensenrechten werd hij bedankt voor zijn jarenlange inzet en kreeg hij een bundel met al zijn rapporten. Ook bij een ontmoeting met de Permanente Vertegenwoordiger Tanja Gonggrijp en haar team stond de Nederlandse delegatie stil bij zijn lange betrokkenheid en inzet in de PACE sinds 2004.

De voorzitter van de delegatie,
Vogels

De griffier van de delegatie,
Christiaanse